

Norsko za 2. světové války

Opakování z minula

- Norsko má za cíl zůstat neutrální, vzhledem k prioritnímu zahraničnímu obchodu
- Během první světové války se to daří, pro Norsko ale velký ekonomický problém, velká nezaměstnanost
- S ekonomickými problémy souvisí větší angažovanost dělníků – posilující postavení Arbeiderpartiet
- Norská ekonomika měla bonus ve formě velmi laciné elektřiny z vodních zdrojů, ty byly ale často ve vlastnictví zahraničních firem
- Velká hospodářská krize zvýšila nezaměstnanost až ke 40%
- V roce 1935 Ap ve vládě, začíná posilovat armádu, a chce zachovat neutralitu

Norsko v předvečer války

- I přes sílící napětí v Evropě Norsko stále prosazuje vlastní neutralitu
- Norsko má před vypuknutím války čtvrtou největší námořní flotilu
- Po začátku války bylo Norsko považováno za strategického partnera – svojí flotilou mělo zásobovat Velkou Británii, která byla pro vedení války závislá na dovozu surovin ze zahraničí, Spojenci se snažili během roku 1939 přesvědčit Norsko, aby vstoupilo do války na straně Spojenců
- Norsko podepsalo se Spojenci dohodu o poskytnutí velké části své flotily pro jejich účely
- Důležitý partner i pro Německo – Narvik, přístav na severu u Švédska, ze kterého měla do Německa proudit železná ruda (stejně i do Velké Británie)

Začátek války

- Norsko sice vyhlásilo neutralitu, ale bylo opět v obtížné situaci – tlaky z obou stran
- Norsko ale svoji neutralitu chtělo bránit – posilovalo armádu, hlídalo pobřeží – vzhledem k podfinancované armádě ale málo efektivní
- Norskými vodami se vozilo železo do Německa, Británie zaminovala norské vody, Spojenci připravovali plán na obsazení Norska a zamezení přepravy železné rudy do Německa (40% železné rudy v Německu bylo z Norska/Švédska) – Operace Stratford – Primárně plán na pomoc Finsku proti SSSR v Zimní válce
- V norských vodách dochází ke konfliktům mezi Spojenci a Německem

Okupace I.

- Vzhledem k zesilujícím bojům mezi Spojenci a Němci v norských vodách byla neutralita Norska vážně poškozena – Norsko by mělo být schopné kontrolovat své neutrální území
- Spojenci plánují invazi do Norska, Němci zpochybňují neutralitu Norska a plánují invazi sami, Britové se chystají na obsazení Norska v momentě vylodění Němců...
- V noci na 9. dubna dochází k invazi německých vojsk do Norska a Dánska, bez vyhlášení války, útok na pobřežní města, pevnosti a letiště
- Německý velvyslanec v Norsku předává norskému ministru zahraničí Halvdanu Kohtovi ultimátum a žádost o kapitulaci, Norsko odmítá

Okupace II.

- Norská armáda se pokoušela útok odrazit, ale i přes jisté dílčí úspěchy byla bez šance
- Vláda, parlament a královská rodina ale získává prostor k útěku z Oslo
- Prchají přes Elverum do Molde, 29. dubna jsou evakuováni do Tromsø, 7. června evakuace do Británie
- Norsko kapitulovalo 10. června po těžkých bojích o Narvik, po kterých se Spojenci stáhli z Norska

Norsko pod Německou vládou

- Vidkun Quisling – předseda strany Nasjonal Samling, fašistické a nacionalistické strany, pod faktickou kontrolou Německa
- Quisling se už 9. dubna v rádiovém vysílání NRK prohlásil za předsedu vlády (bez podpory Německa), v následujících měsících dochází k úplnému podřízení Německu
- Cenzura, zatýkání, zákaz vlastnění rádia, 400 000 německých vojáků v Norsku
- Německo v Norsku buduje velké množství pevností – obava ze Spojeneckého útoku
- Příkladový systém, většina potravin okupantům, i alkohol byl na příděl

Norsko pod Německou vládou II

- Německo okamžitě po okupaci začíná rozšiřovat těžký průmysl v Norsku – hlavně hliníkárny, využívání norských elektráren
- Němci se v Norsku snažili chovat „diplomaticky“ – ne všechny konflikty byly řešeny silou – spolupráce s norskými firmami
- Vzhledem k nutnosti přepravy vojáků po Norsku se stavělo množství železnic – 400 km během války
- Navýšení produkce mražených ryb – potřeba zásobovat německé vojáky na více frontách

Det er

F O R B U D T

å stå i vognen så lenge det finnes sitteplasser. De som ikke etterkommer påbudet blir fra idag bortvist fra vognen og straffet.

Das Stehen in dem Wagen

IST VERBOTEN

solange es noch Sitzplätze gibt
Wer dem Gebote nicht Folge leistet,
muss den Wagen verlassen und wird bestraft.

Oslo, 4. mai 1944.

Politipresidenten i Oslo.

Exilová vláda

- Vláda, která v dubnu 1940 utekla z Oslo, se i nadále považovala za legitimní
- Kde se usídlí? Londýn nebo Kanada? Strach z okupace Anglie, ministr zahraničí Koht stále prosazuje neutrální politiku, ostatní chtějí být čistě na straně Spojenců, Koht má kancelář několik desítek kilometrů od Londýna ze strachu z bombardování
- Norský parlament pod vedením Quislinga požadoval odstoupení krále Haakona, ten odmítá
- Předseda vlády Nygaardsvold mění Kohta za Trygve Lie, pozdějšího prvního generálního tajemníka OSN

Domácí odboj

- Už na podzim 1940 vznikají první odbojové organizace, od 1941 vojenský odboj Milorg a civilní odboj Sivorg
- Milorg byl v létě 1941 schválen vládou v Londýně jako část norské armády
- Podpora ze strany spojenců – co nejvíc německých vojáků mělo zůstat v Norsku, aby nemohli pomáhat na jiných frontách – materiální pomoc Milorgu od Velké Británie, Británie také několikrát „nazačovala“ invazi do Norska
- Odboj pomáhal utíkat pronásledovaným do Švédska, nebyl příliš agresivní ze strachu před Německým terorizováním obyvatelstva
- Potopení lodě MS Donau, zničení množství Messerschmittů,
- Max Manus

Boj o těžkou vodu

- Těžká voda – Dioxid deuteria – Používána v atomových bombách
- První komerční elektrárna a výrobní těžké vody na světě – Vemork u Rjukanu – snaha spojenců a zničení továrny na těžkou vodu, aby Hitler nezískal atomovou bombu
- Po nezdařeném útoku britských parašutistů se v roce 1943 norští výsadkáři dostali až k továrně, kterou poškodili výbušninami
- Po obnovení produkce bombardováno Američany, zastavení produkce těžké vody – Němci chtěli přesunout všechnu vyrobenou těžkou vodu do Německa – Potopení trajektu na jezeře u Rjukanu se 40 t těžké vody a 14 civilisty na palubě.

A mnohem více...

- Deportace Židů – Leo Eitinger
- Norské ženy a němečtí vojáci
- Využívání válečných zajatců
- Kolaboranti (Knut Hamsun)
- Zajatecký tábor na Grini
- Norští vojáci ve službách Německa

Konec války

- Po ukončení války mezi Finskem a SSSR bylo možné zaútočit na Norsko z východu – Němci se stahují a aplikují taktiku spálené země – ničí za sebou vše ve strachu před postupem Sovětů – ti všech nechávají Norsko v rukou západních mocností dle dohody a do Norska příliš nepostupují
- Německo kapitulovalo 8. května 1945 – bez velkých bojů v Norsku, odboj získal převahu a začal návrat německých vojáků domů
- 9. května přilétají první spojenečtí vojáci, 13. května korunní princ Olav, vláda 31. května a král Haakon 7. června při ukončení demilitarizace Němců
- 6. července vyhlásilo Norsko válku Japonsku...

Konec války II

- Norsko přebírá velkou část německých zbraní, využívá německé vězně k čištění minových polí (několik set Němců zahynulo)
- Zhruba 100 000 válečných zajatců ze SSSR, Polska a Jugoslávie, asistence Švédska při repatriaci Sovětů
- Zhruba 15000 Čechoslováků, většina z nich Sudetští Němci, posláni do Německa, zbytek zpět do Československa...
- Celkem během války zahynulo více než 10 000 Norů

